

18.11.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo.okm@gov.fi

Asia: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö yliopistojen koulutusvastuiden muuttamista koskevista esityksistä

Viite: Lausuntopyyntö VN/26913/2021

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua yliopistojen koulutusvastuuesityksistä. Otamme lausunrossamme kantaa yleisesti koulutusvastuiden säätelyyn ja resursseihin sekä kasvatustieteelliseen koulutukseen liittyvään koulutustarpeeseen ja niihin liittyviin esityksiin.

Koulutusvastuiden laajentaminen resurssien näkökulmasta

Koulutusvastuiden osalta on syytä arvioida, ovatko ehdotetut lisäykset resursoitu riittävästi niin, että koulutus pystytään järjestämään laadukkaasti ja että koulutuksen pohjana oleva tutkimuspohja on riittävän vahva ja laadukas. Tämä tarkoittaa sekä opetus- ja tutkimushenkilöstön että opetuksen tukihenkilöstön lisäyksiä ja rekrytointeja. Uusia koulutusavauksia ei voi tehdä nykyisellä henkilöstöllä.

Resurssitilanne yliopistoissa ei ole tällä hetkellä riittävä. Vaikka yliopistojen rahoitusta pystyttiin kasvattamaan hallituksen aloittaessa, yliopistojen vastuita ja tehtävälistaa on kuitenkin lisätty samanaikaisesti, kuten lisäämällä uusien aloituspaikkojen määriä korkeakouluissa. Tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja toki tarpeellisia osaamistason nostamiseksi, mutta resursointi ei ole seurannut vaatimuksia. Tällä hetkellä yliopistojen uusien perusopiskelijoiden määrä verrattuna opetus- ja tutkimushenkilöstön määrään on karkaamassa. EUA:n viimekeväinen raportti osoittaa myös, että yliopistojen julkisessa rahoituksessa Suomi on jäänyt jälkeen muista Pohjoismaista.

Rahoitusvajeen lisäksi opetushenkilöstöä on kuormittanut pandemia-aika. Juuri valmistuneen Digiä ja keitaita -selvityksemme tulokset kertovat, että poikkeusaikana opetus- ja ohjaustyön rakenteet ja rytmi muuttuivat. Työn muutos lisäsi opetuksen suunnitteluun, toteutukseen, ohjaukseen ja opiskelijoiden työn arviointiin käytettyä kokonaisaikaa. Tutkimus tuo myös näkyväksi korkeakoulujen osalta heikon tuen työhyvinvointiin.

Koulutusvastuiden lisääminen edellyttää uusia panostuksia eli perusrahoituksen vahvistamista.

Koulutusvastuiden säätely ja tutkitun tiedon yhteys koulutukseen

Yliopistojen koulutusvastuista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja voimassa oleva asetus edellyttää, että yliopistot tarjoavat koulutusvastuidensa osalta kaikki

18.11.2021

kolme sykliä (alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto sekä tieteellinen tai taiteellinen jatkotutkinto). Osassa koulutusvastuuesityksistä tämä ehto ei täyty.

Koulutusvastuun laajentaminen edellyttää vahvaa tutkimusperustaa yliopistolta, sillä yliopiston on tarjottava tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta. Koulutusvastuun laajentamisessa on kysymys siten myös tutkimuksesta ja sen resursseista. Lisäksi ennakoitietojen hyödyntäminen koulutusvastuualoitteissa on tärkeää, jotta yhteiskunnallisesti pystytään vastaamaan osaamistarpeeseen.

Koulutusvastuuesityksien toteutettavuutta on arvioitava yllä mainituista näkökulmista.

Keskustelu koulutusvastuuasetuksen säätelystä on käynnissä. Koulutusvastuiden säätely on laaja korkeakoulupoliittinen kysymys ja osaltaan myös yliopistojen autonomiaan liittyvä kysymys. Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille on lainsäädännöllä säädetty erilaiset koulutus- ja tutkimustehtävät, jotka täydentävät toisiaan, ja jotka tarjoavat työmarkkinoille niiden tarvitsemaa erilaista korkeaa osaamista. Säätelyn on jatkossakin varmistettava eri koulutusaloille riittävät koulutusmäärät yhteiskunnan tarpeisiin. Opettajankoulutusta tulee järjestää alueellisesti kattavasti, sillä opettajakoulutuksen alueellinen sijoittuminen näkyy kelpoisten opettajien saatavuutena.

Koulutusjärjestelmämme mahdollistaa yksilölle jo sujuvia valinnan mahdollisuuksia, miten oman koulutuspolkunsu rakentaa tai miten työuran aikana voi kehittää omaa osaamistaan. Kyse on enemmän asenteista kuin koulutuksellisista umpiperistä tai koulutusjärjestelmän rakenteista. Koulutusmahdollisuuksia on kyettävä tekemään paremmin näkyväksi eri ryhmille.

Haluamme tuoda tässä yhteydessä esille myös, että Suomessa tarvitaan lisää suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2) sekä maahanmuuttajataustaisia opettajia varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja lukioihin. Maahanmuutto tulee lisääntymään ja näkyy jo nyt vahvasti kasvatuksessa ja opetuksessa päiväkodeissa, kouluissa ja lukioissa. S2-opettajien koulutuskokonaisuudet ovat yliopistoissa kirjavia ja osaamisen saa eri opintopistemäärillä. Maahanmuuttajataustaisten opettajien täydennyskoulutus on jäänyt hyvin vähäiseksi yliopistoissa Specima-rahoituksen päätyttyä. Lisäksi perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajille ei ole olemassa tasalaatuisia koulutuskokonaisuuksia yliopistoissa.

Lapin yliopiston ehdotus: Kasvatustieteen alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus erityispedagogiikan alalla ja erityisopettajakoulutus

Lapin yliopiston ehdotus Kasvatustieteen alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavasta koulutuksesta erityispedagogiikan alalla ja erityisopettajakoulutus on erittäin kannatettava, erityisesti myös, koska mukana on täydennyskoulutuksen osuus kokonaisuudessa.

18.11.2021

Suomessa on pula sekä erityisopettajista että erityisluokanopettajista, joten ehdotus on tervetullut. Näemme tarpeelliseksi aloituspaikkamäärän nostamista kahdestakymmenestä kolmeen kymmeneen valtakunnallisen erityisluokan- ja erityisopettaja pulan vuoksi.

Varhaiskasvatukseen tarvitaan varhaiskasvatuksen erityisopettajia kattavasti koko maahan. Alueellisen varhaiskasvatuksen erityisopettajasaatavuuden parantamiseksi ja varhaiskasvatuksen erityispedagogisen osaamisen vahvistamiseksi on ehdotettuun maisteriohjelmaan edellyttävä kiintiöitäväksi riittävän suuri vuosittainen aloituspaikkamäärä henkilöille, joilla on kasvatustieteen kandidaatin tutkinto ja varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Tämä tarve huomioiden ehdotamme uudelleen arvioitavaksi, riittääkö erillisen maisteriohjelman 10 aloituspaikan vuosittainen määrä.

Kuten lähes koko Suomessa, on myös Pohjois-Suomen alueilla selkeä pula varhaiskasvatuksen opettajista. Muutamina aiempina vuosina Lapin yliopisto järjesti varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta yhteistyössä Oulun yliopiston kanssa Oulun yliopiston tutkintovaatimusten mukaisesti. Tämä yhteistyössä toteutettu koulutus on nähty alueen varhaiskasvatuksen opettajasaatavuuden ja laadun näkökulmasta erittäin tarpeellisenä ja sen on toivottu jatkuvan.

Tämän syksyn uutisoinnin mukaan tätä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta ei tarpeellisuudestaan huolimatta enää aiota toteuttaa.

Korostamme, että varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta tarvitaan myös Pohjois-Suomessa. Esteet yliopistojen yhteistyössä toteuttaman koulutuksen tieltä tulee selvittää ja koulutukseen turvattava pitkäjänteisesti riittävä rahoitus. Koulutusratkaisujen tulee vastata yhteiskunnallisiin tarpeisiin alueellisesti myös varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen osalta.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Hanna Tanskanen
erityisasiantuntija